

اقوال بزرگان در مسئله:

مرحوم شیخ انصاری سپس به نقل قول عده ای از بزرگان پرداخته و می نویسد:

«و الذی صرَّح به فی مفتاح الکرامه هو الثانی، و واقفه بعض مشایخنا المعاصرین، و هو ظاهر جماعة من القدماء، کالشیخین و السیدین و الحلّی و غیرهم. قال فی الانتصار: و ممّا انفردت به الإمامیة، أنّ کلّ طعام عالجه أهل کتاب و من ثبت کفرهم بدلیل قاطع لا يجوز أکله و لا الانتفاع به، و اختلف باقی الفقهاء فی ذلك، و قد دللنا علی ذلك فی کتاب الطهارة، حیث دللنا علی أنّ سور الکفّار نجس. و قال فی المبسوط فی الماء المضاف: إنّهُ مباح التصرفّ فیهِ بأنواع التصرفّ ما لم تقع فیهِ نجاسة، فإن وقعت فیهِ نجاسة لم یجز استعماله علی حال، و قال فی حکم الماء المتغیّر بالنجاسة: إنّهُ لا یجوز استعماله إلّا عند الضرورة، للشرب لا غیر. و قال فی النهایة: و إن کان ما حصل فیهِ المیته مائعاً لم یجز استعماله و وجب إهراقه، انتهى.»^۱

ما می گوئیم:

(۱) مفتاح الکرامه می نویسد: «لأنّ الأصل عدم جواز الانتفاع بالنجس فیقتصر علی المتیقن»^۲ و در مسئله ما نحن

فیهِ نوشته است: «إذا الاصل عدم الانتفاع فیقتصر فیهِ علی موضع یقین»

(۲) برخی از بزرگان نوشته اند که ظاهراً مراد از نجس در این عبارت اعم از نجس و متنجس است.^۳

(۳) مرحوم نراقی نیز در مستند می نویسد:

«و ینظر من تلك الروایات و روایة تحف العقول السابقة عدم جواز الانتفاع بها منفعه محلّلة أیضاً، و لا اقتنائها،

لذلك، و هو كذلك، لذلك. وفاقاً لظاهر الحلّی، قال: و کلّ طعام أو شراب حصل فیهِ شیء من الأشربة المحضورة

أو شیء من المحرّمات و النجاسات، فإن شربه و عمله و التجارة فیهِ و التکسّب به و التصرفّ فیهِ حرام محظور.»^۴

(۴) در توضیح کلام انتصار لازم است اشاره کنیم که وقتی سید مرتضی انتفاع را حرام می دانند چراکه نجس

است، می توان نظر ایشان را استفاده کرد.

اما درباره این عبارت گفته شده است:

«لعلّه یتبادر إلی الذهن من کلامیه أنّ نظره من الانتفاع الممنوع منه أمثال التوضی و نحوه ممّا یتوقّف علی

الطهارة لا الانتفاعات التي لا تتوقّف علیها کاطعام الكلاب و الطيور مثلاً. و إجماع الشيعة المدعی يكون علی

أصل نجاسة الكفار لا علی عدم جواز الانتفاع بسؤرهم مطلقاً.»^۵

(۵) درباره «وجوب اهراق» که در عبارت نهایة و مقنعة وارد شده است، گفته شده است:

۱. کتاب مکاسب (للشیخ الأنصاری، ط - الحدیثة)؛ ج ۱، ص: ۸۰

۲. مفتاح الکرامه، ج ۴ ص ۲۴ و ۲۶

۳. دراسات فی مکاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۵۵

۴. مستند الشيعة فی أحكام الشريعة؛ ج ۱۴، ص: ۷۲

۵. دراسات فی مکاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۵۷

«یبعد جدا إرادتهم عدم جواز الانتفاع بالمياه النجسة و لو بسقيها للحيوان أو الشجر، و ليس الإهراق واجبا نفسياً قطعاً بل هو كناية عن صرف النظر عنها و عدم جواز الانتفاعات المترتبة من مياه الأواني من الشرب و الوضوء و نحوهما، و كذا الكلام في غير المياه.»^١

٦) در میان اهل سنت، در جواز انتفاع از منتجسات اختلاف است: حنفیه انتفاع از دهن منتجس را حرام می دانند^٢ و این برخلاف آن چیزی است که در الفقه علی المذاهب الاربعه به آنها نسبت داده شده است^٣ و همین انتساب در مصباح الفقاهه^٤ و دراسات^٥ نیز پذیرفته شده است اما مالکیه در منتجس قائل به جواز انتفاع شده اند.^٦

دلیل مسئله:

مرحوم شیخ انصاری اصل اولیه را در این مسئله جواز انتفاع دانسته است و ادله ای را که بتواند ما را از این اصل منصرف کند، مردود می داند.

■ ادله مجوزه:

مرحوم شیخ انصاری می نویسد:

«و لكن الأقوى وفاقاً لأكثر المتأخرين جواز الانتفاع إلّا ما خرج بالدليل، و يدلّ عليه أصالة الجواز، و قاعدة حلّ الانتفاع بما في الأرض.»^٧

• الف) اصالة الجواز:

درباره اصالة الجواز چند تقریر وجود دارد:

✓ تقریر اول: برخی از بزرگان درباره این اصل نوشته اند:

«أصالة البراءة في كلّ فعل شكّ في حرمة الثابتة بالأخبار المستفيضة، كحديث الرفع المشهور، و قوله عليه السّلام: «ما حجب الله علمه عن العباد فهو موضوع عنهم.» و قوله عليه السّلام: «كلّ شيء مطلق حتّى يرد فيه نهى.» إلى غير ذلك من الأخبار. أقول: لا يخفى أنّ الأصل الأوّليّ في التصرف في الأشياء مع قطع النظر عمّا ورد من الشرع هو الحظر دون الإباحة، إذ الأشياء بأجمعها لله - تعالى -، و لا يجوز - بحكم العقل - التصرف في مال الغير إلّا بإحراز رضاه. نعم الشرع المبين رخص لنا و أحلّ ما لم نعلم حرمة.»^٨

١. دراسات في المكاسب المحرمة؛ ج ٢، ص: ٥٨

٢. الموسوعة الفقهية، ج ٤٠ ص ١٠٣

٣. الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ٢ ص ٢٣٢

٤. مصباح الفقاهه، ج ١ ص ١٢٧

٥. دراسات في المكاسب المحرمة؛ ج ٢، ص: ٥٩

٦. الموسوعة الفقهية، ج ٤٠ ص ١٠٤

٧. كتاب المكاسب (للشيخ الأنصاري، ط - الحديثه)؛ ج ١، ص: ٨٢

٨. دراسات في المكاسب المحرمة؛ ج ٢، ص: ٦٠